

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун,
Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң органы

1925 чылда
үндүлүктөнгөн
1963 ч.
ФЕВРАЛЬ
16
СҮББОТА
№ 40 (5444).

Өртөө 2 көп,

Март 3—РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш чер-чер Советтеринге соңгулданың хүнү РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулда талазы-биле Тываның № 846 соңгулда округунун бүгү соңгукчуларынга

Эргим эштер! Тыва АССР-ниң амылчыларының, колхозчуларының, интеллигенциясының, үлөтүр буюуларынның, транспортунун, тудуг-ларының, албан черлеринин коллективтеринин, колхозтарының, совхозтарының, хей-ниити организациаларының төлөөкчилери бистер сиргүүтү соңгулда мурнунун чөвүлөл хуралына чыгып, бистин республиканың хоорайларыга болгаш суурларыга, көдээ черлеринге амылчы чоннар коллективтериниң хай нийлиги хуралдары болуп, чогадычы күш-ажылы-биле боттарым алдарымды, СЭКП-ниң XII съездинин төөгүлү шийитилерин амыдыралга боттарымызга бүгү күштерин берип турар телептик оюлар, кыстарын РСФСР-ниң Дээди Соведин болгаш амылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериниң депутаттарыга кандидаттар кылдыр аадаан дээрзин улуг ханышымын-биле демдегелеп тур бис. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарыга кандидаттар кылдыр СЭКП ТН-ның Президиум нежигүннери эштер Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев, Ф. Р. Козлов, Д. С. Поланский, Г. И. Воронов оларны Тываның амылчы чоннары дына улуг көдүрүшүкүн болгаш чангыс эл-сеткил-биле депшкенер. Россия Федерациясының дээди органының депутаттарыга кандидаттар кылдыр партияның болгаш чазаткыч улдурукчуларын депшкенни Коммунисттик партияның болгаш Совет чазаткыч улуг болгаш бузулбас чангыс эвинин көргүзүү, бистин партиявыстың Ленинни политиканың долзуу-биле шуут дептик турарымын көргүзүү болган.

«Чодураа» көдээ ажыл-агый артелинин эр, көрөөн колхозчулары, Чөөн-Хемчик районун «Чыраа-Бажы» совхозунун амылчылары Тываның № 846 соңгулда округунун талазы-биле РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарыга кандидат кылдыр амылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң куускомунун даргазы, ам Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун секретарының хүлээлгезин куусеип турар эш Сергей Хочекович Красныйның боттарының соңгулда мурнунун хуралдарында депшкенер.

Тываның колхозтарының, совхозтарының үлөтүр буюуларынның, транспортунун, тудугларынның, албан черлериниң төлөөкчилериниң соңгулда мурнунун округ чөвүлөл хуралының киришкчилери бистер эш Сергей Хочекович Красныйның кандидаттарым чангыс эл-сеткил-биле дептик, соңгулда хүнүндө март 3-те коммунисттериниң болгаш партия нежигүнү эвестериниң улусчу буюунун телептик кандидаты дээш боттарымын бадылаашкынын бээринче бүгү соңгукчуларны кыйгырып тур бис.

Эргим эштер! Бүгү улустун байырлары — РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш амылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериниң соңгулданың хүнүн коммунизм тургузушкунунга күш-ажылыч чаз-чаз чедимшикин-биле уткумуз!

ШУПУТ — СОҢГУЛДАЖЕ!

Коммунисттериниң болгаш партия нежигүнү эвестериниң бузулбас буюунун кандидаттары дээш боттарымыстың бадылаашкынывысты берээлинер!

ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА МУРНУНУҢ ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫ

ДЕПУТАТТАРГА КАНДИДАТТАРЫҢЫҢ СОҢГУКЧУЛАР-БИЛЕ УЖУРАЖЫШКЫННАРЫ

РСФСР-ниң Дээди Совединиң болгаш чер-чер Советтериниң депутаттарының кандидаттары бүртүктөрү ам чер бүртүктө доозулган. Коммунисттериниң болгаш партия нежигүнү эвестериниң улусчу буюунун кандидаттары кылдыр бистин республикада 2360 ажыл кижини тус-тус округтарын соңгулда бюллетеньнеринге кириерин округ соңгулда комиссиялары шийтирилээн. Ынчангаш соңгулда мурнунун кампаниям ам бодунун сөөлгү үе-чазымынче — депутаттарга кандидаттар дээш агитацияларын, соңгулда хүнүндө бадылаашкыны организациаларының белекелдин болгаш депутаттарга кандидаттарының соңгукчулар-биле ужуражышкынының үе-чазымын шийткөөн.

Ам депутаттарга кандидаттарының соңгукчулар-биле ужуражышкыны хуралдарын чер бүртүдө эгелеп турар. Ол хуралдар дээрге сорулгазы болгаш эрге-ажымтар бир дөмей кижилерин ужуражышкынырыдыр. Соңгукчулар-да, депутаттарга кандидаттар-да бистин чурттувуска коммунизм тургузушкунун улуг чагай программазында айткан улуг-чагай сорулгаларын амыдыралга боттарын дээш амылдан турарлар. Ужуражышкыны хуралдарында кол чугаа болза партияның XII съездиниң төөгүлү шийтирилелерин, СЭКП ТН-ның ноябрь пленумунун айткан хемчеглерин чедимшикин күтүсеп, үлөтүр болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын бүтүрерин көүдөлдү дугайында болу.

Ынангы Краснояр крайның Усть-Лабинск буюруга эргелелин ам ам-ишчилериниң 1963 чылда тарамын болгаш мал ажылынын продуктуларын бүтүрерин көүдөлдү дээш социалистик чарытын калбаргыр дугайында эгелекчи чоруу бистин республиканың бадылаашкыны дына улуг укур-дууламды. Ол дугайы соңгукчулар-биле кандидаттарының ужуражышкыны хуралдарына чугаажылганын чугула темазы болу. Чүте дына бисте партия болгаш совет органиаларының бүгү ажылы чоннарын кол сорулгазы — продуктуларын элбикшилин тургузары болгай.

Бо соңгулда кампаниязының үелдинде, ылангы депутаттарга кандидаттар депшидилген болуп турда, Каа-Хем районун «Тилелге» колхозунун ам ам-ишчилери усть-лабинчлериниң кыйгырып эзулар боттарыга бедик хүлээлгени алганнар. Ол ам-ишчилер кандидаттарының соңгукчуларының ужуражышкыны хуралына чугаажылга оңу чедимшикин чугула.

Соңгукчуларын кандидаттар-биле ужуражышкыны — коммунисттер болгаш партия нежигүнү эвестериниң улусчу буюунун кандидаттары дээш агитацияларын кол хемчеглеринин бирээзи болу. Моон журунда партия организациалары бо ажылды — ужуражышкынының политиктиг чугула кампания кылдыр удуруттар, организациалар, ачис сорулгаже угаанды-лар ужурау.

Бин-Хем районун «Тилелге» колхозунун чолбачыны В. Азаров мында деп турар:

— Бистин колхозтун чолбачыны С. К. Сувакит күш-ажылга онза шудургу киж. Бис ону район Советиниң депутаттарына кандидат кылдыр депштикенимиз таварылга эвес. Колхозчуларын идегелин ол шийтирилген да. Улустун хүндүлүг даалгазын он чокторунга чолбачылар бистер дузалажыр бис.

Бөдүүн тыва оюдун дугайында он эвиниң бо чугаазы совет кижилериниң кады амжадылгызын, найыралын херечилеп турар. Ынчангаш чангыс ай сорулгагыларын — депутаттарга кандидаттарының болгаш соңгукчуларын ужуражышкыны совет кижилериниң мораль-политиктиг чангыс эвинин, улустарын найыралынын чайынычак көргүзүү болу.

Хүлээлгелер күүсеттинер

РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш чер-чер Советтеринге соңгулда алдар болдурган социалистик чарык «Тыва даг-дугу» тулгу эргелелин бүтүрүлгө комбинатының коллективинде калбарып турар. Комбинаттын кол участоктарында коммунисттер бижиылаан. Коллективте ылангы коммунисттик күш-ажылды бригадалары болгаш муралчылар деп ат дээш чарыкты тургалдыларын хүрөөлгени аяр турар. Ынчангың ыш белектер учтастууда тракторист Аралаков, келечик Намчи-Бора, ыш заводунда чазаныччылар Х. Байыр-оол, Х. Чамбал, дарганынче текар Искаевтер, арматура пегинде И. Сарбузулбега болгаш өскө-даа муралчы кижилер хүн бөрүнүн ажыл-норманын 150 хуу чедир күүседип турарлар.

Комбинаттын коллектив бо чылын бедиктен чаа хүлээлгелерин алгаш, оларны чедимшикин күтүсеп эгелеп бергенер. Январ айның планы хуусаа бетинде күүсеттинген, ажылдың темпизин февралда база улам дүргөп турар.

«Тыва даг-дугу» комбинат туудун бо чылын ажылга кирер, оң даг-дугу арылгаар фабрикамы үшкү кварталда 15 муң тонна даг-дугун Төрөөн чуртка бээр ужурау. Бо дээрге Тываның төөгүзүнге тураскаалдык болуп артар улуг болушкун. Фабрика туудун чогуур хуу-сазында ажылгалта кииреринге бистин салышкынымыс улуг рольду ойнар апар. Чүте дээрге улуг тудугну тууйбу, бетон, экилдирит, дилген ыш материалдары, даш, чугай дөн ышкыш эң чугула материалдар-биле хандырар харымсалгы хүлээлгени бүтүрүлгө комбинатының коллективни күтүсеп турар. Коллектив нежигүннери ол чугула сорулганы күтүсептеринге бүрүн шийтирилг.

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулда талазы-биле Тываның № 846 соңгулда округунун хей-ниити организациаларының болгаш амылчы чоннар нийителдериниң төлөөкчилериниң соңгулда мурнунун чөвүлөл хуралы февраль 14-те Кызыл хоорайга болган. Хуралга республиканың найысмылынын болгаш районнарын амылчы чоннарынның төлөөкчилери чыгылаан.

Хуралдын хүндүлүг Президиумунун СЭКП ТН-ның Комитетинин Президиумун эш Н. С. Хрущевка баштадыр диниттиг адыш чаксажкыны-биле сонган.

РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш чер-чер Советтеринге соңгулда дугайында СЭКП обкомунун секретары эш К. С. Шойгуңун илеткелди хуралга дыннап, чугаалашкан.

Бистин чурттуң амылчы чоннары өвөөлдөшкөн республикаларын Дээди Советтеринге болгаш амылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулданы бүгү улустун байырлары, чурттуң амыдыралында улуг болушкун кылдыр көрүп, анаа күш-ажылыч болгаш политиктиг бедик көдүрүшкүн-биле бедиктеп турарын илеткелди демдегелээн.

Партия болгаш күрүне амыдыралынын бүгү амыдыралына Ленинни принциптерин катат тургусканын-биле холбаштыр күрүнен эргелеп

ниң илеткелди дыннатышаан, коммунисттерин болгаш партия нежигүнү эвестериниң улусчу буюунун кандидатта эш С. Х. Красный дээш бадылаашкынын бээринче Тываның бүгү соңгукчуларын кыйгырар.

Чөөн-Хемчик районун төлөөкчизи, Хайыракан школасының башкысы эш Март-оол Кымаа бир дугаарында эс алгаш, соңгулдага районун амылчы чоннарын бедик көдүрүшкүнүгү бедиктеп турарын чугаалаан. СЭКП обкомунун чап-чаа бооп эркен Пленумунун шийтирилелери боттарын талазы-биле районда алдынып турар хемчеглерин ол дыннадып, анаа башкыларын кыйгырып турарын чугаалаан.

Тес-Хем районун төлөөкчизи эш Дирин бодунун чугаазыга депутатты депшактен «Чодураа» колхозтун ам-ишчилериниң амылчелериниң дугайын демдегелээн. Усть-Лабинччилерини кыйгырып эзулар колхозчулар бедиктен хүлээлгени ап, ону күтүсеп дээш шуңу дугу амылдан, муралчылар ам безин эки көргүзүлгелерин чедип ап турар дээрин хуралдың киришкчилеринге ол дыннады.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутатына кандидат кылдыр эш Красный депшактен коллективтериниң бирээзи — Кызылдың электростанциясының амылчыларының болгаш албан-хаакчыларының мурнунун хуралы болгаш районнар талазы-биле бүтүрүлгө кижилерин сонган болгаш Тываның № 846 соңгулда округунун бүгү соңгукчуларына кыйгырыгы чангыс үн-биле хүдээп алган.

Суванна Фума-биле Н. С. Хрущевтун ужурашканы

Февраль 14-те Кремльте ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев Лаостун премьер-министри ызыгуур салганчызы Суванна Фума-биле ужурашкан.

Беседаның чорудулгазында делегейин амгы байдалын айткыны талазы-биле, а ол ышкыш ССРЭ биле Лаостун аразына найыралчы харымсаларын улам ыңай калбартырына ханарышкан айткыныларын талазы-биле санал-оналдарын солчулгасы болган. Беседа чыгыс болгаш чүрөттиң ханы байдалына болуп эркен.

Совет таладан ужуражышкыныга ССРЭ-ниң Даштыны херектер министри А. А. Громико, ССРЭ-ниң Лаоста элчини С. А. Афанасьев киришкен.

Беседата Лаос таладан даштыны херектер министри Киним Фолсена, Лаостун ССРЭ-де элчини Нампан Панья киришкен.

(СЭТА).

Чурукта: Округтун соңгулда мурнунун чөвүлөл хуралының киришкчилери Индирде — Чөөн-Хемчиктин Хайыракан школасының башкысы Март-оол Кымаа. Фото С. Феоктистовтун.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединге Чаатының № 90 соңгулда округунан депутат соңгуур талазы-биле округтун соңгулда комиссиязының составын бадылаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Соведин Президентинин Президиумунун Ч А Р Л Ы

Комиссиянын кежигүннери:

Лида Владимировна Монгуш — «Чодураа» колхозтун комсомол организациязындан;
Бүртүкел Донгаконна Чондан — «Чодураа» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчуларындан;
Тюлюш Палакына Бюрбюссэн — «Күш-ажылдыч хосту» колхозтун Эйлиг-Хемде комплекслиг бригадалынын коммунисттик организациязындан;

Мемниш Чандан-ооловна Декил — «Күш-ажылдыч хосту» колхозтун Эйлиг-Хемде комплекслиг бригадалынын колхозчуларынын ниити хуралындан.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун даргазы Б. ДОЛЧАНМАН.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун секретарының хүлээлгезиниң кууседичизи С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1963 чылдын февраль 14.

Районнар	Сүт	Ээт
Чөөн-Хемчик эргелели	33,3	40,1
Улуг-Хем	39,1	34,6
Чөөн-Хемчик	28,8	32,6
Барыын-Хемчик	28,2	32,5
Танды эргелели	48,5	45,8
Танды	59,6	47,2
Каа-Хем	43,8	23,2
Бин-Хем	39,7	23,4
Тожу	23,9	350,0
Тес-Хем эргелели	13,9	48,3
Өвүр	20,4	2,2
Тес-Хем	10,7	65,5
Совхозтар:		
Дуржулга станциязы	59,6	102,6
«Межтегей»	56,2	8,7
«Тилелге»	54,4	4,9
«УТКА 25 чылы»	47,5	26,0
«Найрал»	47,2	17,3
«Эгетес»	47,2	19,6
«Өк»	40,6	
«Сүт-Хөл»	37,5	94,2
«Барлык»	31,7	8,3
«Шекээр»	29,8	37,6
«Улуг-Хал»	29,0	105,8
«Чыраа-Бажы»	29,0	37,0
«Тээли»	21,9	70,3
«Тес-Хем»	8,2	55,3

Республиканың ам-ишчилери бирги кварталда күрүнеге сүт сазарынын планын ниитизы-биле 39,6 хуу, ээттиги — 43,6 хуу күтүскен.

Районнар	Септеттинген тракторларның хуузу
ЧӨӨН-ХЕМЧИК ЭРГЕЛЕЛИ	57,8
Чөөн-Хемчик	71,4
Барыын-Хемчик	56,6
Улуг-Хем	50,2
ТАНДЫ ЭРГЕЛЕЛИ	68,9
Каа-Хем	95,4
Бин-Хем	73,4
Танды	62,6
ТЕС-ХЕМ ЭРГЕЛЕЛИ	66,3
Тес-Хем	74,3
Өвүр	44,0
ООҢ ИШТИНДЕ СОВХОЗТАР:	
«Көк-Тей»	94,7
«Тес-Хем»	84,6
«Тээли»	82,1
Дуржулга станциязы	78,3
«Сукпак»	73,3
«Өк»	70,2
«Сүт-Хөл»	67,7
«Чыраа-Бажы»	64,5
«Эгетес»	61,2
«Улуг-Хал»	60,9
«Межтегей»	58,9
«Найрал»	51,6
«Барлык»	48,9
«Тилелге»	48,6
«Шекээр»	45,7
«Тыяк»	44,8
«УТКА 25 чылы»	44,7

РЕСПУБЛИКАНЫҢ АЖЫЛ-АГЫЛАРЫ ТРАКТОРЛАР СЕПТЕЛГЕЗИНИ НИИТИЗЫ-БИЛЕ 64,3 ХУУ КҮҮСЕТКЕН.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 1963 чылдын февраль 14-теги Чарык-биле Новосибирскиниң гидроэлектростанциязынын тудууга чедип алган чедимшиктерин дээш Новосибирсктөстөрүнү, монтаж, төлөвиле болгаш өскө-даа организациаларының онза шыгаргаан 197 ажылдыктырын, инженер-техниктиг ажылдыкчыларын болгаш албан-хаакчыларын ССРЭ-ниң орденини болгаш медалдары-биле шагнаан.

Арматурщиктерин бригадир А. В. Белкин, комплекслиг брига-

даның бригадир А. С. Боронова, монтажниктерин бригадирлер И. Т. Терещенко, А. А. Довен олар Ленин ордени-биле шагнаптырган.

Күш-ажылдын Кызыл Тул ордени-биле 16 киж, «Хүндүлдик демда» ордени-биле — 38 киж, «Күш-ажылдыч эрес-маадырлыг чорук дээш» ден медалы-биле — 59 киж, «Күш-ажылдыч шыгаргал дээш» деп медалы-биле — 80 киж шагнаптырган.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Ленинчи шаңналдар комитетинде

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында чечен чогаал болгаш урап чүүү талазы-биле Ленинчи шаңналдарын Комитетиниң февраль пленуму болуп эркен. Бүгү өвөөлдөшкөн республикаларын културанын көскү ажылдыкчылары пленумду амылган киришкен.

Пленум 1963 чылдын Ленинчи шаңналдарына кирген кандидаттары чугаалажып көргөп болгаш конкурсу моон сонгаар киржир кандидаттарын чүүдүгү деп санаан. Ол кандидатураларының ат даңазынын чоокку хүнерде парлагыла чарлап үндүрер.

(СЭТА).

Удуртулганы будурулгеже чоокшуладыр

Бо чылдын февральдын 12-де «Көдө туугун» Тыва туугун-монтаж эргелетини партия-ажыл-агый активини куралы болуп эркен. 1962 чылда туугун планын күчүселдеини түнөлдөргө болган «Көдө туугун» туугун-монтаж эргелетини коллективини сорулгаларын дугаагында айттыргыны ук хурал чыгаалышан. Ол талазы-биле илеткеди эргелетини начальниги аш Жуев кылган.

Эрткен чылдын «Көдө туугун» участоктары 3330 дөрбөлчн метр чуртталга шөдүн, январь-февраль туугунлары ажилгалга кирген. 78 туугунларын тууду уламчылап чорутуу.

Туугун организациларын эки дуржулгалары база бар. «Утул-Хал» совхозта прораб Василий Митшинин удуртканы туугунлар коллективин мактап болур. Ында Иван Апыр-оолдун бригадасы 3600 дөрбөлчн метр шөдүгү шымыгыгаш шамын, 200 инек кирер кажанын туткан.

«Көк-Тер» совхозта туугун мастери эш Белоглазов эки ажилыган. Ол участкак ий-ийин аал ишти чурттаар 4 бажынар, 4 куш калжылары ажилгалга дугаагыган. Ында бригадир Михаил Буганаевтин бажычылар бригадасы, Клавдия Гривановичини штукатурулар бригадасы эки көргүзүлгө ажилдап келгенер. Кызыл участкагында Василий Гордеевичини пиляромшиктер бригадасы амгы үдө коммунисттер күш-ажылдык бригадасы деп ат дөшө кемселген турар. «Сут-Хөл» совхозта Ооржак Түмен-оолдун туугун-жулар бригадасы база-ла дээр ажилдагыларын бираа.

Ынчалза-да туугун-монтаж эргелетини илтияз-биле болган ош Кызыл, Шагаан-Арыг, Чааана, Кызыл-Мажалык участокарны түстүзүлдө туугун-монтаж ажилдарын чыл планын күчүсеткени дөш, хөй-хөй туугунларын ажилгалга кирбээни дөшөк бол хуралга чиди-биле шүтүм-чүлктен.

да, инженер-техниктиг ажилдакчыларын шилдегеннин болган тазарыштыр тургузулганын четпезинде болган туугун-монтаж эргелетини аппаратынчы удуртулганын будурулгеже эки ханылап кирбей турарында, туугунларын ажилгалга кирерини графиктин тургуспаанында, туугун чоругуаларына контролдун чогунда бооп турар.

Туугун участокардын кол терселдерини күрүне хандырган, а түс черин туугун материалдары-биле хандыргыларын туугун организациларын боттары шиптирлээр учураат. Ол сорулганы түс-түс туугун участокары багай күсөтин турарлар.

Туугун планын күсөтинини кол аргазы болза, күш-ажылдык будурулчулдуун доткамал бедидери болур. Ол талазы-биле оналданын 3 участокар (Шагаан-Арыг, Чааана, Кызыл-Мажалык) күсөтпээ, туугун-монтаж эргелетини илтияз-биле чүгүлө 96 хуу күсөтпээ. Ажилдын хөй-хөй хевирлерин, малагыч чүдүрүр-дүжүрүр, чер казар болган бажыч чүгүлээр ажилдарын холбиле кылмыр үргүчүлөвишан. «Пионер» деп краннар, эксковаторлар, бульдозерлер, бетон хоюдар машиналар анаа тургулаар, а ажилды хол-биле кылмыр турар фактылар бар. Техникага камыг эвөс чорук ам-лаа үргүчүлөвишан.

Туугунчүк бот-үнезин чингелер талазы-биле планын оналданын күсөтини — бот-орулга-чары л а г алы туугун организациларынни калжы чок, оругалыг ажилдарын хандырыныга чүтүлө чүш болур. Туугунчүк шымарын басыратыны турган туугун материалдарын камнап алмырныла, күш-ажылдык будурулчулдуун, будурулге-биле

дөрт холбашпаан чарыгалдарын эвөжөндөргөндө бот-үнезин чингелери чедиң алынар. Ынчаарга бо туугун-монтаж эргелетин бот-үнези 5 хуу чингелер деп планнаанын күсөтпейди, туугунчүк эрткен аартаткан болган 91,8 муң рубльдин чыдызын бюджетке чедир бербээ. Туугунчүк эрткенни улгатканын колдууныла туугун материалдарын артык чарыгалдарын болган.

Туугунчүк шымары багай болуп турарында дугайында чөптүг шүтүмчүлөлдөр база болгулаан. Ажилгалга кирген туугунларын санын көвүдөдир дөш шымарын басырадыр фактылар-биле моон сонгаар этежиң болбас. «Сут-Хөл» совхозтун малчынарынга туткан чамдык бажынарнын дөрлөгөн диня четпес болгулаан.

1963 чылда «Көдө туугун» Тыва туугун-монтаж эргелетини бердинген оналда улуг: 2525 муң рубльдин ажилдарын амы эркен чылда күсөткөн ажилдардан 50 хуу хөй туугунчүк кылмыр учураат. Оон инай бодунун күжү-биле 20 муң кубометр туугун жылын белеткээр. Ону күсөдир тээлээр. Кымылга 480, Шагаан-Арытта 180, Чааанага 160 болган Кызыл-Мажалыкка 140 ажилчынарыг болур. Бүгү туугунчулар хун бүтүрүн ажил нормаларын чедир болган ажыр күсөдүн турар таварыгалда туугунчүк чыл планын күсөтинер учураат.

«Көдө туугун» туугун-монтаж эргелетини 1963 чылда кылмыр күсөдир туугун ажилдарын талазы-биле социалисттик чарыштын бадиктин хулааларын партия-ажыл-агый активини бол хуралы хулаалы алган.

М. КАРА-ТОНГУ.

Белеткелдер

Бо чылдын март айда РСФСР-ини Дөди Советинге база ажилчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге сонгулда болур. Советтерге сонгулда болза эң чугула политиктиг болушкун болган ажилчы чоннар депутаттарынын Советтерини ажил-чорудуулазынчы улусчу көргүзүшкүнү болур.

СЭКП-ниң ноябрь Пленумунун шиптирлерини күсөдир дөш ажилчы чоннарын мобилизастап турар сонгулда мурунун кампаниязы бистиң районуна калбарып турар.

Танды райоңда 430 агитаторларын хаара түдүп турар 54 агитколлективтер ажилдап турар. Районун көдө сууларында 25 агитпунктулар дерлетиңни тургустунган. Сонгулдага белеткелдерин үнөинде улуг болган хундулуг сорулга бистиң культура албан черлеринге оналжып турар. Январын 30 болган 31-де райончу культура албан черлерини ажилдакчыларын семинары болуп эркен. Анаа культура ажилдакчыларын чон ортузунга культура-массалык ажилдарын чорудуларын арга-дуржулганын солдушканнар. Сонгулда мурунун кампаниясында Казь фермазында, Алак суурда агитпунктулар эки ажилдап турарлар. Библиотекаларда болган клубтарда агитаторун булунар дерезен, ком делегтегини ор-

ганизастаан. Лекторлар бөдүктөрини лекция номчуур планын ажилдап кылган. Клубтарынын хөй кезинде бот-тыныгыр уран чүтүлдүк концертни белеткеп турар.

Ынчалза-да сонгулчулар ортузулда агитас-массалык ажилдык хөмчөаи ам-да четпес болуп турар. Мынчага чедир агитпунктуларда болган агитколлективтерде чүгүлө организастык хөмчөолөр чорудуп турар. Чамдык агитпунктуларда неску агитация барык чок. Көчөтөө суурунуд клубунда агитпункт бар. Ону мынчага чедир дерезен, массасолитиктиг, культура-чырымыштын ажилчынын планинары чок. Ыракта турар кадарчыларын, малчынарнын аалдарына, чамдык фермааларга агитаторлар чогуур үнөинде барбайн турар.

Ам мал кыштагалашканынын харымсалгалы үнөинде мал ажилдакчыларын малды менди кыштагалдып, чыл ажыра дөш бугу күжүн салдып ажилдап турарлар. Агитаторлар, пропагандистер болган культура албан черлерини ажилдакчылары боттарынын шынчы болган бугурелди өзү-биле районун мурунда турар сорулгаларын күсөдиринге идепкейлиг дуалажырычыче боттарынын бугу күжүн мобилизастаары чүтүлө болуп турар.

Д. ДАНЗЫН-ООЛ.

АНЫЯК ПОВАР

Лена Петровна Шопка Сут-Хөл ортамк шкoolыннын 8-ки классын доосканынын сөөлүнө 1958 чылда Кызылдын садыг-кооператив шкoolзын повараар салбарыга өөренип кирген. Ол шкoolны чедикшигинин дооуп, поварнык дипломун 1960 чылда алган.

Кызыл горлозунун баштаар чери аныяк кадры ажилга хүлөп алгаш, хоороннын №1 столовалыга ажилдап кирген чоруктан. Ол столоваланы эргелеткен аш Боряна Ленаы поварга хүлөп алган.

Школяны чаа дооскан аныяк Лена повар болуп ажилдаарга баштай бергелер болганч-ола таваржыр турган. Ынчалза-да ажилга арвандулжгалыг эргелекчи анаа боттуң дузын үргүчү көргүзүп турган.

№1 столовалда республиканын аныг-аныгы булуңунарында келген чүс-чүс аныяк кадрларын: механикаторларын, зоотехниктерин, эмнеге ажилдакчыларын дөш кымнарын чок дээр болор. Лена Петровнаың ажилы ол бүгү чөмөникчилер ам үнөлдөп турар апарганнар.

С. САНДАН.

ДАВАА БОЛГАШ ООҢ БРИГАДАЗЫ

Ооржак Даваа үр чылдарда ажилдап келген, дуржугалыг кинохеманктерин бираа.

Он удуртулганы-биле Аюкчүмүш, Ден-Гөресинини кинохеманктерин эштер Моңгул Дашоол, Ооржак Сахар-оола олар бир бригаданы бот-боттарына дуулаажып, коммунисттик күш-ажыл бригадасынын бедик ады дөшөк бол чылдык эргелетин бээр ажилдап эргелеткенер.

Бригаданың кол сорулганы — кино көргүзүүнүн планын оналдаларын доткамал ажыр күсөдир, киноорганизаторларын көргүчүлөр ортузунга тайбылар ажилдарын чорударын организастаар, кинофильмдерин үрелер чорудуу болдуурбас, боттарынын өдилеп турар киноаппараттары камыг эдилээр дөш бот-боттары доткижиң дуалажыры бо-дуур.

— Эрткен чылдын кино көргүзүүнүн чыл планын ашша чыдалдынын талазы-биле 117 хуула, сөанс планын 166 хуула күсөткен мен. Көрүчүлдерини илтияз салып 20250 кижи четкен азы ортамк-биле бир хүнде 54 кижи кино

көргөн—деп, Ооржак Даваа чугаалап турар.

Киноорганизаторларда Чүлдун, Даржаа, Сочут, Сандык олар илепкейлиг ажилдап турарлар. Туугун бригадирини эш Сандык олар сөөлүгү үдө илтияз ажилда организастаан кыдык-бир жаа келген кинону үжүрү-талазын белен алгаш, кинохеманкти Даваадан билеттерин алгаш, бодунуң бригаданын ажилчынарын культура кино билесин салдып, кинонуң улканын кысказы-биле чугаалап бээр.

— Эш Сандыктуң бо эргелетин ажилын түнөлдө кылды болуп турарлар—деп, эш Даваадан айттыргынык:

— Түнөлдө баштайгы хүнереде мыдыг-ла эки эвөс турган, мынчалза-да сөөлүгү хүнереде экижиң турар. Туугунчүк ажилын хөй кезин кинону көрүп чорутуу апарды—деп, харылады.

Баштайгы хүнереде туугунчулар кинога чүгө келбей турганын Даваа Организатив харылаан:— кинону оларга талтыг чедир тайбыларалайын, «бо кинону көр, билет салдып ала» эвөс, каймын болур дээр сен, даарта

болур кинону бөгүн чугаалааш, даарта билет салдып алыр акша, келеспекти келерин сагындырбайн турган кижи-дир ийи.

— Ам шкoolда башкы Сочутка болган совхозтуң нефть базасы эргелеткен Чүлдүмөге эш Сандыктуң бо практиказын ажилдап, кино билди салгы-бир мен—деп, Даваа Намчал-оолович кезек боданып олу.

— Уш кинохеманкти бир бригада болуп алган ажилдап турар, мынчаган, олар кино көрүлдезин моон сонгаар экижиңдер дөшөк кылды айттыргыларын боттарынын арзыныга чугаалашканын бригадирден айттырдым.

— Бирин эвөлдөге кино организаторларын чер-черге организастап тургузар болгаш чоңу кино көрүүне массалык-биле организастаарынын эки аргаларын тыварын кижи бугуру хүлөдөгөн—деп, Сандыктуң үдөгөн киноорганизатор бугуру ажилга турарын ол чугаалады.

Бодунуң ажилында кылды-бир чүтүлдө организастаар азы кылдыр дөшөк, партия, комсомол, проф-өвөлдө организациларына боа.

гаш көдө Советке даянып, ол черлерини активин кол күш кылдыр эш Ооржак ажилдап турар.

Чон ортузунга тайбылар ажилы хөй удаа чоруктанынын түнөлдөгөн, Бич-Тей суурда чамдык Нескур-оол, Селен дөшөк мышканын ханы дөшөк берген бейзи кинон доткамал көрүп турарлар.

Ооржак чүгө киноорганизаторларын бодун долгандыр өвөлдөп турар эвөс, харын штаттан дашкаар кинохеманктерин өвөлдөп, оларын практика кырында база ажилдадып турар. Василий Комбу, Ооржак Баяндай олар ам кинохеманкти эртенни эргезин дугажырыча белеткенин турарлар.

Давааның удурткан бригадасы райоңда тургустунгулаан өске кино бригадаларын мурунуку олуруунга туруп, социалисттик чарыкка алган хулааларын чедикшигини күсөдир, коммунисттик күш-ажыл бригадасы деп бедик дээр чедиң алыр чылдык чок дээрине бугууэр бай.

С. КОМБУ-ООЛ.

МОСКВА ОБЛАСТЬ. Тельман аттыг совхозта Владимир Кузнецовтун механизастаттынган эвөзөөр эркен чылдын улуг чедикшигини чедиң алган. Тракторист Борис Мартинюк-биле кады Владимир Кузнецов чигир сөөкөзүнүн терини эң дүжүлдүн алган. 34 гектар шөдүң бир гектарынан 180 центнер дамыларын болган 260 центнер унарны ажалп ан, ону силостас. Кузнецов болган Мартинюк оларнын сөөкөк плантациязына Н. С. Хрущев 1962 чылдын сентябрында чораш, оларын ажилын улуу-биле үнөлдө.

Владимир Кузнецов бо чылдын бригада организастаан, бригадаын составында дөрм механизатор болган 20 ажилчы кирген. Ук бригада чүгө мал чөмөрини тарып өстүрер ажилды кылмыр эвөс, харын оларны фермаларга чедирер, чөмни малга каап бээр ажилды база күсөдир.

Зоосканың механизаторларын кижибрын хүлөп албышаан, бригада 1963 чылда олургаларын арзын сайбарлар культура-ларын 310 гектар шөдүң гектар бургузуна 6200 центнерге единналарын алыр, 330 баа инектерин чөмөр-биле хандырып болган оларнын баш бургузуна чыл дуржуунда 3400 килограмм сүт саарын хүлөдөгөн.

Бригадада чакы тарылгага белеткел илтияз курул чоруп турар. тракторлар болган көдө ажил-агыйнчы өске-даа машиналарынның септесин чедикшигин чоруп турар, мал чөм культура бургузуна чедирини технология карталарын чогаладып кылмыр турар. Хоуларже торф-өдөк компостлар өстүрүп ажил база эргелен.

ЧУРУКТА: Владимир Кузнецов. СЭТА-ның фотохроникамы.

Баштайгы базым

Кызылда күрүнениң педагогика институтунун педагогика факультетини 1-ги курсунун студенттерини өөрдеиле чылмынч өргөлдөн бээр уруулар садынга практика эртерин келген. Келер өөрдеиле чымылда 1-ги класска өөрнөр уруулар ортузунда ажил чорудары-биле бисти быгжылаан. Оларнын амдыралы-биле тамнык, бири класска кирерини мурунда уруулар садынга чорудуп турар белеткел ажилдарын хайгаар.

рап, кижибилдикилерин ажилчы дуалажып келди.

Бо бүтүн көрүп эртеринген сөөкүлдө бистиң студент бургуу төрөзүн дылга, номчулгана, чурулга, ыргы-шенеле уруктарын бергелээ. Студенттер Ч. Каалыр-оол, К. Кара-оол, С. Сөзөв, Д. Кузнецов, К. Кара-оол уруктарын эки эртерин, бири уруулар-биле ажилдап билерин көргүскенер.

М. ДАМДЫН.

„Бажың торгазы“

Кожавыста Хорум-Дог суурга көнөрт көргүзүр дөшөк чөдө бердиген. Чээрби хар иштинде аныяк эр бажын угбас кылдыр арагалаш алган, тендирөөн, чулчуртунган, таварышкан-на кижиберин хөмө таварып, клубче кирип бар чөр. Бистерин көрүп калш:

— Аладан-мадырлар, бээр чүгө сөткүп келдир. Күтүүн чүвөнер бо бе!— дөш сөвдө, биязын сывырып каапкан, бистиң комсомол эрге организацинчытын секретары О. Кысыбайнын кырыкче моортайгылаштыр шырай-ла берди. Улус демги өөдөжөк арагычыны клубтан үндүр сөөртү берди.

Кымыл ол Ооржак Орус-оолду. Бо кадык-шымак аныяк кижи алаарында бир чыл хире азыралып, ажил чок чөртүп келген. Сөөлүгү үдө Орус-оол шуут-ла арагаже «шаап

халдап» киришкен. Эвирөөнде ол ээ-не чуртум чок, хулдиганын кижи, мынчаар ол улугу, чызырын-даа утуттар, суурда чонга амыр-дыш бербес, бажынар эжиң сөтпөт каар. Ындыг боорга ону хорум-дакчылар «бажын торгазы» деп шуудалап алганнар.

Бистер, Аладан-Мадырның аныяктары, Орус-оолдун мындыг дуржөк түгөлдөни көргөш, чонда диннаш дика-ла кайган бис. Чөдө мынча, Хорум-Дагнын клубуна кирип, чонуну культураг дымтанамгалык моондаккан турарынын өске-даа фактылары бар. Орус-оолду Хорум-Дагнын хөй-ниттиги чүгө сула салды кааны? Ону томаартыр күш мында чөк бе?

О. БОРАШ.

Карак ужу-дике көрүп...

Ю. А. Дольский Улуг-Хем районунуң «Найрал» совхозта автогаар эргелеткени болуп ажилдап турар. Ол ажилчынар болган чолаачыларга эөлөк эвөс, кадык-ширини ажалгы-чаны-биле алаарыг турар. Он дугайында мындыг чүдүлдерин чугаалаарга-ла четтир.

Ажылдын эш Байыр-оол 1962 чылдын күзүндө отулар алып сөөртүп алыр машина чөмөдөрдөрдө, Дольский ону чүлө хөрөктөш, кабинетинден үндүр ойлаткан.

1963 чылдын январда Ю. Дольский калдык-даа чылдаган чолаачылар Маалыр-оол биле Кызыл-оолдан «моон сонгаар мөөн карамага көмүлөдөр, чорунар» деп негезен. Ам ол чолаачылар совхозтан

үнер дугайында айттыг тургузуп турар.

Ю. Дольскийде эш-хуу тырттар чорук база бар. Чолаачы Криванынни машинаын аварияга таварыштыргаш үрер каарга, ону кадык-даа кемчег албай, ол чолаачыга чаа машинаын берген, оон үрер каан машинаын чолаачы Кара-оолга бөзгө. Кара-оол ол машинаын турган черинден шимчедип каапн чөмө өске ажилда ажилды берген.

Совхозтуң дирекциязы болган партия организацинчы Дольскийнин кеминг үлгүлөрдөрине чөмөк ужу-биле көрүп, кадык-лаа кемчег албай турарын кижи кайтар.

С. ХОВАЛЫГ.

Шимзэни читкен

Кыш база-ла бөдүн дугайты каас-шиник, чайын ышаш мынчан база-ла аныяктар спортка жага-болуп далдыктарына ынаклар. Ажил-иштен хөстүг болуп берген бичи-ле өрөшкө ажилдап, олар хаак орту-биле, сыг-сыг кылдыр өрттөн-илепкеш, мыл болураар. Оон иткенде — хаакка, конькыне күжүн шөкөшөп, маргылда эртерер. Чер болганда бугу-ле чалмы кижилер ылыг.

Ынчалза-даа бистиң «Тэли» совхозта мындыг эвөс. Бисте маргылда эртерер заманчок, хаактан сөлгүшпөч чоруту кылдар безин таварышкан. Каас чараш харык кыш бистиң кадан шимченин үвөривисти манал кылар эвөс, ам бо хүнереде безин болганч-ола чакыкы кылдыр хүннеп келгилээр апарган.

Моон мурунда чылдарда база-ла спорт ажилчынын шимзэни читкен мындыг турган боор деп, чамдык номчулчулар болуп келдир чадавас. Чөк, ол мындыг эвөс, «Тэлин» совхозтун салбарларында безин тускай спортчу командалар ажилдап турган. Ам районунун спорт чөвүлдеи ону удуртуруп уккан. Кызыл-Мажалыкта кадык спортчу маргылдаар чоруп турарын билбейн турар бис.

Бо ажилды удуртурунга чүгө районунун спорт чөвүлдеи эвөс, совхозта комсомол комитеди база-ла хамаарылгалы болуп дег. Районунун спорт чөвүлдеин өттүнгөн ышаш, районунун комсомол комитеди аныяктар ортузунга ол талазы-биле база ажил кылбайн турары кайгамчык.

В. ДАНДАР.

КОНСУЛЬТАЦИЯ НАЗЫЛАП КЫРААН, ИНВАЛИД КОЛХОЗЧУЛААРНЫҢ ХАНДЫРЫЛГАЗЫ

Назылап кыраан, бергинип кемдөөн база күш-ажыл кылмыр шыдавас апарган бугу хамаатчыларга материалды хандырылганы национал оруданың өвүлдеиниң хире-чере-зини барымдалап тургаш, тыпсырын күрүнө органдарын, профөвөлдөлдөр болган колхозтар чээрби чыл дургузунда чоруту чедиң алырын СЭКП-ның Программында айтканын.

Колхозчуларга материалдыг дууламчынын колхозтун нити хөрөңгизини күсөдир-биле хандылар. 1935 чылда хүлөп алдынган көдө ажил-агый эргелетин чижек Уставында көрүдүнгөн суугар алырга, артердин бугу продукциязынын ортын 2-ден хөй эвөс хуузуң инвалидтерге, кырганаарга, түр күш-ажыл кылмыр шыдавас апаргандарын, шеригде барганнарын өг-бүлө келгичтеринге, уруулар садынга болган өскүстөгү тыпсыр материалдыг хандырылганын тускай фондузу кылдыр тургузарын айтканын. Ол ышкык сааттыг кол-

хозчу хөрөжөнериниң божуур мурунунда бир ай, божаан соонда бир ай шөлдөни ап, ол үелерде айың ортумак күш-хүнүн санаттырын алыр эргезин Уставта база айттып турар. Партинын ТК-зынын, Совет чазактын сөөлүгү үдө ап чоруткан хөмчөгөрдүн түнөлдөни бистиң чуртувуста колхозтарын ортулазы өвү, амак улгаткан, оларнын хууу-ваатнкмас фондулары быгжы бергени. Бистиң республикада безин амыла хөй колхозду колхозчуларга ай санында авансымы тыпсыр турар, а Каа-Хеминиң «Тилгелер», Бик-Хеминиң «Кызыл тарачы» ышкык чамдык өске-даа колхозтар күш-хүнүн амыла төлөверинче шил-чиг бергенер.

Хөдөк пенсия алырынга 20 чыл, кижини кадынга хоралык, илтияз четгере ажилдап чораш 55 хар четкен эр кижилерин—25 чыл ажалга стажы негеттинер, а колхозтарда станоктуң мастерскаалар, дарганнар черлер, алектростанциялар бар-даа болза колхозчуларга мындыг ылагарылар амдымында доттааттымыан.

Колхозтарын сап-көзү быгжыкан чорук колхозчу кырганаарын, инвалидтерин материалдыг хандырылгызын экижиңдерин арзын баа бодуруп турар. Бистиң республикада бугу-ле колхозтар пенсия тыпсырын савырны күрүнениң тыпсыр хойлузуңуң чижектеринге, үндүргү хойлузуңуң чүдөлдөринге дүштүр чогалады ап турарлар. Кырганаарга, инвалидтерге, азырвачыны өскупанаарга пенсияны олар ам колдуунда тыпсыр турар апарган. Чижээ, Бик-Хем районун 4 колхозтарында 163 кижиле пенсияны ап турар, мында телевирийн негелдери, хөмчөаи колхозчуларын нити хуралында дотка-тадып турар. Ол районун «Кызыл тарачы» колхозу 1956 чылдан бээр 60 кижиге пенсияны дотка-тады берген. Ол колхоз намылап кыраанынын пенсиязын 60 хар четкен өр кижиге, 55 хар четкен хөрөжөн кижиге тыпсыр, 10 чыл чедир ажилдааннарга 10 рубльдин, оон хөй чылдарда ажилдааннарга 15 рубльдин берип турар.

Күрүнө пенсиязын 60 хар четкен азы оон-даа улуг намызын өр кижиге 25 чыл ажилга стажында, 55 хар четкен азы оон-даа улуг намызын хөрөжөн кижиге 20 чыл ажилга стажында тыпсыр болгай. (1963 чылдын январь 22-де үлгөн «Шин» солунда «55 хар четкен хөрөжөн-неринг пенсия алырынга 25 чыл ажилга стажы негеттинер» деп шынч эвөс парлаттыганын, ону ам 20 чыл ажилга стажы негеттинер деп чазап дүлөп турар чоруктар дыка хөй.

Амгы колхозчу амдыралын практикасында ап көргөс, дараазында чугула айттыргыларын шиптирлээр күзөңчиг апарган. Чижээ, күрүнө пенсиязын хойлуудулар да үр чыл ажилдамын дөш, башкыларга, эмчелерге, ужулчуларга, артистерге база оон-да өскөскө келерге пенсияны бээр көрдүнгөн, а колхозка үр чылдарда материалдыг чүтү будуруп ажилдап турар хойжуларга, инекичелерге, чыгыччыларга, хавал, күш алааччыларынга, саначчылар болган оон-да өскөкө келерге мындыг пенсия алыр эргени чүгө көрүп болбайлы, ол ышкык шүлдө колхозтар чаа тургустуну турган үелерден бээр бугу күжүн салды келген активчелерге, колхозтарын хохутуңу тургузуучу удуртучуларына ол талазы-биле ачы-ла-мыназы дөш, кыраанда, инвалид апарганды персоналдыг пенсияны чүгө көрүп болбас боор. Пенсия алырын колхозтарда эки тургустуну чымыр журундин колхозчу чораш кырганаар, инвалидтер ажилдын, албан-хаакчыларын дугайында көрдүнгөн күрүнө пенсиязын аларын дүлөп турар чоруктар дыка хөй.

Танды райончуң «Коммунизмиң» А. ДАВАА, Тыва АССР-нің социал-хандырылга министрин.

СОВЕТ БОЛГАШ КЫДАТ
УЛУСТАРНЫҢ БАЙЫРАЛЫ ВУЗУЛВАС

МОСКВА. (СЭТА). Даштыкы чурттар-биле найыралдык болгаш културлул харылдааларыны совет ниитилелдериниң Эвилелиниң президиуму база совет-кыдат найыралдык ниитилелиниң баштаар чери СССР биле МҮР-нун аразына найырал, эмгек болгаш бот-бодунга дузаланыр дугайында керээге ат салган хүнүмден бээр 13 чыл болган ою-биле холбаштыр байырлыг телеграмманы кыдат-совет найыралдык ниитилелиниң төп баштаар черинин даргазы Сун Цин-линге чоруткан.

Телеграммда чугаалап турары болза, совет кижилер кыдат улус-биле найыралды, социалисттик лагериниң чангыс эвин болгаш сырый каттыжымыннын бедин-биле үнелеп көрүп база камгалап турар. Совет-кыдат найыралдык ниитилели Кыдаттың улусу-биле найыралды болгаш кады аймактыгларны моон-даа сонгаар бүгү хемчег-биле хөгжүдериңге болгаш бийиктеринге чүткүлдүг.

Болуң чоруткан телеграмманың Сун Цин-лин улус совет улусна аны-дуңманын, чуреткин ханымындан байырын ниитилелдин бүгү кеми-гүнериниң болгаш кыдат улустун мурнундан дамчыткан.

Кыдаттың болгаш совет Эвилелиниң улустарынын аразында улуг найырал болгаш сырый каттыжымыннын бийиктер болгаш хөгжүүмү дээр-зинге бузууралдык телеграммда илгерилеп турар.

Пекинге болган байырлыг хурал

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдат найысылалдын хэй-ниитиизинин февраль 13-те, КҮР биле СССР-нин аразында найырал, өкүлд болгаш бот-боттарына дузалыкка дугайында керээге ат салган хүнүмден бээр 13 чыл болган онга тураскалган байырлыг кежежи болган. Кыдат-совет найырал ниитилелиниң төп баштаар черинин чингине секретарынын дулаалезин күсүдей турар Чжан Чансан ол кежеге чүве чугаалаш, үк керээ болза кыдат болгаш совет улустарынын аразында чачыл болган найыралды улам бийиктерип, оон улам ийикти хөгжүрүүнүн чазы переспективаны ачыткан деп меделдеди. Кыдат болгаш совет улустарынын аразында найыралды база сырый каттыжымыннын бийиктер чурттарыныстын ниити дайымынарга улуг демисепте ийик берип, бийик улустарлыстын ниити керээге, иккелеристиере болгаш оларын чал-

чаларына улуг бүгү делегейниң улустарынын чөлүгү демисепте, ол ийикти бүгү делегейге тайбын дээш демисепти улуг керээге салдарын чедирип турар дээрин ол оон ийик айткан.
СССР биле КҮР-нун аразында найырал, өкүлд болгаш бот-боттарына дузалыкка дугайында керээге база аны үндөдөш хөгжүп турар кады аймактыгка бийиктер чурттарыныска социализм болгаш коммунизм тургузушкунуңа улуг рольду огул болуп келген, моон сонгаар-даа улуг рольду ойнар апар дээрин КҮР-да СССР-нин элчини С. В. Червошенко бодунун чугаалыгына онзалат демделдеди. Ол керээ болза Ираккы Чөөң чүккө айтык чок чорукту база тайбынды хандырыгына, бүгү делегейге тайбынды бийиктерлериниң чугаала улуг-дузалык болуп турар дээрин ол база айткан.

«Португали» Гвинеяда тулчушкуннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Улуг бергелер, боо-чепсек болгаш ок-чепсек чедилешип тургаж, «спорттук» Гвинеянын патриоттарынын колонналыстын даргазы улуг демисепти хүн келген тудум-на күнелтип турар.

«Португали» Гвинеянын болгаш Ногаан Мугудул ортулуктарыниң хамаарышпас чоруу дээш демисепти африка партиязынын улугтууларының ында парлаш үндүргөн меделенин баштаар алырга, январь 23-те тура-халыкчыларын отряды Фулакулда португали шериг лагерин хешерген атакаалаш. Саладаркы өдүрүктүлөр камгалал чок хамааты чөчкө халдыгыннын ол шериг лагеринден кылып турганаар. Дайынын алды солдаттары өлүргөн болгаш он ийини баягылттырган. Патриоттар боо-чепсекти болгаш ок-чепсекти хунаап алган.

Январь 24-те Кагно зонанын бөлүк дайынчылары колонналыстын шериглеринин агентин болуп турган саткынчы Пала Жаксонни көзү сүрүндү турар португали солдаттарынын салбырын атакаалаш. Оон түнеленип ийи африка саткынчылар өлүргөн, дайынын каш-каш солдаттары болгаш Пала Жаксон баягылттырган.

Январь 25-те дан бажында оон эске бөлүк дайынчылар Бранданда колонналыстын шериглеринин турар бажынынын эзелел алган. 20 португали солдаттарын чок кылган болгаш дыка хөйүн баягылган. Патриоттар хэй саыгы шериг материалдарын хунаап алган.

Мурнуо Вьетнама 200 мун ажыг ыгодийдемчилер, хамааты гвардияны дээр 100 мун ажыг кижиле болгаш «шериг чөвүдекчилер» хевир-биле таделип турар 12 мун америк солдаттар болгаш офицерлер улус чонга улуг чарлатынмаан каалак дайынын ийини чыда чорудуп турар.

Чурунта: америк капитан Маккензиини (он талазында) чыда биле тулчушкунун аргазына ыгодийдемчилерни өөредип турары.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң-Кравченко кулунчуз бажы № 3. ТЕЛЕФОНАНЫ: редакцияны 24-63, редакторун ораакчыны 35-24, пропаганда кызматын болгаш харылдаалык делүрүйниң 23-35, көлөң ажыл-агый кызматын 25-38, партияны амыралдык информатика кызматын 37-13, иштики кызматын 20-60, чагаа болгаш совет тургузуп калдыктеринин 21-27, улустун болгаш транспорт база културга амыралдык калдыктеринин 22-64, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 21-47, Солун келбейн барганда 32-75 телефонче холгаар.

Н. С. ПАТОЛИЧЕВ — БАНГКОКТА ЧЕДЕ БЕРГЕН

БАНГКОК. (СЭТА). СССР-нин даштыкы садыг министри Н. С. Патолчиев болгаш ону тдеп чорутуу кижилер Таиландынын даштыкы херестер министри Танаг Команнин чалаанын баштаар февраль 13-те Бангкокта чеде берген.

Будапештини хостаанының хүнү

БУДАПЕШТ. СЭТА-нын корреспонденти М. Поповтун дамычыл турары болза:

Совет Армияның Будапештини хостаан хүнүндэн бээр 18 чыл өө февраль 13-те болган. Барык 2 миллион чурттагачылыг венгр найысылал хүн келген тудум-на каасталып бар чыдар. Хоорайда амыгы үенин чагаай-жыдып туткан бажынардык чаз чуртталга районнары тургустунган. 1949 чылдан бээр Будапештинин чурттагачылары 94 мун чаз квартираларын алган, а дараазында 15 чылдарын тургустуна Будапештиге 250 мун квартираларын база туткан турар. Оон түнеленип найысылалга чуртталга бажынардык дугайында айттырып бүрүн шиттиреттеди бээр.

Венгриянын найысылалында ам ажыл хайныкан. Чепельдин металлургия комбинаты, машина болгаш дизель тудууну «Ганц-Маваг» деп заводду, «Вереш Чилда» деп трактор заводу, «Икарус» деп автобус заводу, «Орион» деп радио заводу болгаш өске-даа дыка хөй өдүрүлгелер бүрүн күчтү-биле ачылап турар. Ол заводтарының бүдүргөн чүдүдери өске чурттарга беэин сурагыт.

Ам Будапештиде 20 ажыг театр-болгаш концерт заллары, 105 кино театрлар, дыка хөй библиотек-залар, музейлер, делегелге заллары ажылдап турар.

Бө хүндере Венгриянын найысыла-дзы ВУР-нун Күрүнө хуралына болгаш чер-чер советтеринге солуга-дага белекенип турар. Чокта чаз Будапештинин солугада комиссиянын хуралы болган, найысылалдык чер-чер советтеринин депутаттарына кандидаттарын ат-даанын аана балдылаан. Бө солугада үенин-де Будапештинин районнар советтеринге 1.600 чаз кандидаттарын депшиткен.

АКШ-тың ээлчеглиг аалчызы

БОНИ. (СЭТА). АКШ-тын камгал-да министринин ораакчысы Гилпатрик Фиверль 13-те Боннда чеде берген. Министр Фон Хассель-биле болгаш бундесверинин командьагы-ды генерал Ферр-биле чугаала-шышкыннарын кылыр-биле Гилпатрик аэропорттан шуут-ла камгал-да министерствоуңуңе чорупкан.

Ол кеже Гилпатрик канцлер Аденауэр-биле база ужурашкан. Бө аян-чоруктун тусхай сурагызы — «калы чорудар камгалал хемчеглерин» чугаалажып көөрү болуп турар. Ол кажар эвес политиктин чүдүлү барым-герман парламентин тодарайт та-йылдырап турары-биле алырга, «НАТО-нун хөй талаалыг атомугт күштерин тургузарына белектерди» чугаалажып көөрү болуп.

Бө айтырыгын талазы-биле Бон-нун болгаш Вашингтонун аразында доктаамал харылдаа туруп турар, ол харылдаага агент бө чылдын январь 14-те АКШ-тын күрүне секретарынын ораакчысы Болдуун ГФР-ге чоранып салган. Оон дараазында бот-боттарынын аразына аян-чорук-тар уда-дараа чурталчып келген. Гилпатриктин чоранынынын сонунда он хонганда ГФР-нин камгалал ми-нистри Фон Хассель Вашингтонго чоруп деп турар. Гилпатриктин Боннга келгенинин база бир су-руагызы — Хассельдин ол аян-чоруу-нун белекенин кылыр болуп тур-дур.

Имчалда-да Гилпатриктин Боннда чедип келгенин кол суруагызы — Вашингтонга шынчы болуп тур-арынын чаз бүдүредилерин болгаш бажыкталарын ГФР-нин күрүне ачылаачыларындан алыр болуп.

«Америкаларда тургустунуп келген сепилгерлер чүдүдериин чайлаткы-нарына федералдык чазак идеген турар» деп «Дейче пейтинг» солун бижээн.

АКШ-че Карстенстин чокта чаз чорашып бө талазы-биле «онза чедил-шин чок болганын» демделде-вишкен. «Дивельт» солунунун биж-ээн: «Боннга АКШ-тын талазын-да» элдери хөй бүдүрөс чорук-тун алаан кире чергез-биле эвезе-жиди болтуруна кордалды Аденауэр биле Фон Хассель садып турар.

Парламентинин кежигүнеринин, национал хамаарышпас чорукту каттышкан партиязы биле африка национал конгресс — ийи башка-рык африка партиязынык төлө-дечилеринин — боттарының санаада-рынга демделеп турганы болза, федерация дээрге көжүп келген ак

кежигү кижилерин тергидезишканын деткери-биле африка конуң күрө-лөрүнү улуг Соңгу Родезияга до-гези политикти алдын черидер. Ассоциатед Пресс агентствениң корреспондентинин амыралдык ту-рары-биле алырга, африка партия-ларынык 21 төлөдечилери ол резо-люцияны дээш балдылаан, федерация-зынык премьер-министри Велески-ини каттышкан федеративтик пар-тиязынык 14 кежигүнери улуг ба-дылаан.

Муң-муң африканнар, федерация-дан үнер негелдени деткип турар ду-гайын меделээри-биле, парламен-тин бажынына чедип келген.

АЖЫЛ ДИЛЕП ДАШТЫКЫЖЕ ЧОРУП ТУРАП

СТАМБУЛ. (СЭТА). Чус муң тур-ци хамаатылар ажыл тып алыр-би-ле даштыкы чурттарже чорударын дилээн ийегин күш-ажылдык бир-жызына кирген, дээрин оон чыл-дагалыи — туртга кылыр ачылашчы чедилешип турарында дээрин бир-жанык кол дирекция чери дыңнат-кан.

Биржанын сан-медээлерин баштаар алырга, ам бө үеле чүгле Барынн Германияда беэин 23 мун турки ажылчылар ажылдап турар.

ЛОТЕРЕЯ БИЛЕТТЕРИН САДЫП АЛЫРЫН УТПАРА!

Ажаалат насалларының эргелеги.

Эзулуг амыдыралчы чуруктар

СССР-нун улустун чурукчузу А. А. Пластовту Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында СССР-нун Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫ

Совет чурулга уран чүүдүнүн хөгжүлденине улуг ачы-хавыязы дээш база төртүтүнгенден бээр чеден хар харлаанын холбаштыр СССР-нун улустун чурукчузу Аркадий Александрович Пластовту Ленин ордени-биле шаңнаар.

СССР-нун Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ. СССР-нун Дээди Советинин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ. Москва, Кремль, 1963 чылдын февраль 13-түн хүнү.

Улустун Эзулуг-ла кайгамчык чурукчузу Аркадий Александрович Пластовту бүтү-ле чогаалчы ажылы совет чуртуну колхозчу көлдө суураарынын амыралды-биле ханы холбашкан. Бир эвес оон бүтү-ле чурал чуруктарыны чангыс залга деглен тургу-зуптар болза оон чурталгынын аян-буру төөгү бижимелерин болгаш Ульиновскы облыстык При-слонык көлдө суурунун кижилерини күш-ажылын көрүп, тамыр бис. Аркадий Александрович ол орус суурга төртүтүнген бол-гаш аңаа өскен, совет эрге-чагыр-ганы ол суурга бижылгаары дээш херекке база баштайгы кол-хозтарын тургузурунга ол илен-кейип кирешкен. Ийчанга оон чурал чуруктары, портреттери хөй-аыт кирегиңер кайгамчык уран шевер холлар-биле кончуп чурумдалып кылдыр чуртунган. Ол дээрге, бийик амыгы үен-стиң, совет шынын чоруктуң Эзу-

луг шынын көргүстүнген арыннар-дыр. А. А. Пластовтун чогаалчык ажылында, ылдары оон «Колхоз-тун колдан мал», «Ахтар экин-дин», улуг мергезил-биле чур-руттунган «Немец укуп эрге берген» деп алдарык чурул, ол шыкш «Тараа кезиниңки», дайын сөлдүңе чурал «Сиге кезиниңки» деп чуруктары кайгам-чык уран талант-биле чуртунган Аркадий Александровичтин оон чорудары фашизмни чылча шал-каш, тайбың күш-ажылды кайгам-чык чүткүл, улуг күш-биле тур-гузуп эгелээн чонун тодаргай көргүзүп, ол чуруктарда чурукчу-нун чонунга ылакшымын, бердин-нен илереттенин.

Дайын сөлдүңе «Час», «Чай», «Чартык дүш» «Чада тергелет уруг» болгаш өске-даа чурал

чуруктары тусхай шынарлыг, улуг дайыншыкынын кылдыр чогаат-тынган. СССР-нун чурукчулар акаде-миязына чокта чаз болган деле-гелге А. А. Пластов база катал өөрүчүт, улуг үнелешкенин чур-уктары кириген: көздөңик, кол-хозчу-кырганынын портреттери кайгамчык эки чуруп көргүскен, «Мия кезиниңки» деп аттыг, улуг көстө чурал чурул философ-тун чаныла корукчулар тургузу-лу хөй тургулаар. Аңаа келген ки-жилер хан ол гуманист чурукчу-нун чуралы-биле чогааттыгдан дээрин бамдыкта харын-даа бузу-речтиң эвес кылдыр сагындылар.

Амыралды шыны-биле чуруп көргүдөр таланттык чурукчулук чогаалдар чонунун улуг ылакшы-мын чаалап ат турар. А. А. Пла-стовтун «Чай», «Чада тергелет уруг», «Чартык дүш» болгаш өске-даа чуруктарына Ленинин шаңнаалы тмысырынга кирип турар.

Москванын чурукчулар Эвиле-линиң тургустунгандан бээр 30 чыл болган оон таварлаштыр болган чурулга делегеленин төп залында делегетинин чурукчу-лук чаныла корукчулар тургузу-лу хөй тургулаар. Аңаа келген ки-жилер хан ол гуманист чурукчу-нун чуралы, бийик амыгы үен-стиң иделери эң-не чокто тода-зы-биле сиңиккен чуруктарынын дугайын уузу-биле үнелеп турар. Аркадий Александровичтин ол кончүчү эки, Эзулуг ылартып кыл-дыр чогааткан чуруктарының ду-гайын бир кижиле санаал-оналдар дестерине мычтар бижип каан: «Бө чуруктар бийик амыралды-стын база бир өөрүчүт, ылак шынын чүдүдери көргүзүп тур-ар».

А. А. Пластов 70 хар хаараан болгаш Совет чазак оон дээди шаңнаал — Ленин ордени-биле шаң-наан. Ол — Эзулуг төлөттип шаң-наал.

КУРУГУ РЕЙС

Чук-чүгүндэн кадыр дагдар, кал-бак мөстөр харган, дым, шивн, хады мштар колдай үнел, арга-зоонини ордуккалыка бичкек суур турар. Ирак Сибириде бир-ле мшш ачык-агыл черинин төвү ол-дур. Чүк-сөөртү машиналарынын хоол-дандыгырын үк дыңалаш, чазак кылган чинчеге оруктан машы-налар манжыгып турар.

Аңаа анык журналист Сироткин чедип көрүп, оон кеткен ийик-хөв: чылдык ботнакты, чугаажып ол ха-ны болгаш пазьтозу Сироткинниң улуг хоорай черден келгенин, тай-ганын күштүп соонунга чаңчыкпанын толгаргай-биле херечилеп турар. Иччалда-да ол анык журналист чылча ачык-агыл черинин эң эки чөвүдүчү Николай Хромовтун дугайында очерк бижир дээш кел-гени ол. Хромовту эки билди алыр, оон бүдүрүлгечи чедикшиңеринин кол дөңүн тыгар деп орадалаш-шып, Сироткин болза ол-ла бүтү чедикшиңнер болгаш алар тургу-чек мөгө чүлү, мшш ачык-агыл че-ринин улугтуулузу Аким Севастья-новичнин таарыштырып алгаш тур-ганы мөгөч болган кара чаз чор-руктун түнелин дээрин билген.

Сироткин Тонянын бажынында чурттал, чып алган материалдарын аңаа плангап, сиредиң бижип, меделеттерини кылды-даа тура, Николайнын тамыкы кыс Арна болгаш Виктор сутгар-биле ужура-шып, чугаалаш-даа тура, Николай Хромовтун дугайында хөйүн биле алыр.

Машина бар ында аварията тавар-жыр, мшчанга дөрт градус сөөк оларын амы-тынга кызын дээр. Ол берге мшнуаларың үе-зинде Николай бодунун ундары салдыганынын төгүлүзү Сироткинге ам көп чугаалап, шын ордундан ак-кап, мшчала-даа кижиниң ак-сет-килдиг болгаш шынык амыралдын күезин сагыш-сеткилде азырынч арын-иүүрүн орта чингепил алыр.

Эртим коркуч, бө фильмниң эге-зинден сөлдүңе чедип тапты көрүп ора, Николайнын нарын сагыш-сет-килдиг болган угаан-болдындан күштүп хайыншыкынын биле аар сен. Фильмниң эгезинде, Николайнын Си-роткин-биле ужурашыкынында эгезиң, төнчүдө — Сироткин биле Хромовту айыында камгалап алганда, Аким Севастьянович, Арна сутгарының суурдан чедип келгени-ге чедип, Хромовтун арын-шырайы-дан, хөдөлүшкүннөринен оон са-гыш-сеткилиниң бир-ле ханы бо-дыгта азырканын өскерин көрүп бис.

Федерация сөзөсүн!

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Соңгу Родезиянык хоолу-дурм үндүрер со-вези (парламент) Родезия биле Ньясален федерациялан Соңгу Родезиянык үнери негези. Чокта чаз хоолу-дурм үндүрер советтик хүр-лөдү алган резолюцияныда ол не-гелдени бижээн.

«Португали» Гвинеянын болгаш Ногаан Мугудул ортулуктарыниң хамаарышпас чоруу дээш демисепти африка партиязынын улугтууларының ында парлаш үндүргөн меделенин баштаар алырга, январь 23-те тура-халыкчыларын отряды Фулакулда португали шериг лагерин хешерген атакаалаш. Саладаркы өдүрүктүлөр камгалал чок хамааты чөчкө халдыгыннын ол шериг лагеринден кылып турганаар. Дайынын алды солдаттары өлүргөн болгаш он ийини баягылттырган. Патриоттар боо-чепсекти болгаш ок-чепсекти хунаап алган.

Республикага АГААР-ВОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн республикага булуттарлыг, черлерге 20—25, Кызылга 23—25 градус сөөк болуп.

Агаарнын температурасы: дагыт районнарга 16—21, чавыс

Редантор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Кинотеатрларга ФЕВРАЛЬ 16-ДА
«НАЙЫРАЛ»: «Анын назынын аян-чоруу» 10, 11.50, «Нек берү» 1.40 3.30, 5.20, 7.10, 9 шактарда.
«ВОСТОК»: «Кыстар» (делек экраны) 3.15, «Крейсер «Варг» 5.15, 7.15, «Якуб Нолас», «Крейсер «Варг» 9.15 шактарда.
«НАА-ХЕМ»: Мультипликациялар 10, «Дүңүрзөңниң чылы назым» 11.15, 1.15, «Буруулг эвес мен!» (делек экраны) 3.15, 5.15, 7.15, «Маадыр чоруктун өөү», «Тайбың болгаш мш-ажыл», «Буруулг эвес мен!» 9.15 шактарда.
«НИСЕЙ»: «Сезигел адамда» 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, «Дөш кырында балет», «Сезигел адамда» 8.30 шактарда.